

Till:
Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet

Ink 2015 -07- 20

Dnr 3243-2014/15

Begäran om granskning av vice statsministern som inte är statsministerns ställföreträdare

Det har i dagarna rapporterats i media att statsministern inte har utsett någon särskild ställföreträdare med stöd av regeringsformen (RF) 6 kap. 10 § 1 meningen. När statsministern har haft förhinder, till exempel vid regeringssammanträden, har därför det av de tjänstgörande statsråden som varit statsråd längst tid trätt in i hans ställe, med stöd av RF 6 kap. 10 § 2 meningen. Enligt uppgift är det utrikesminister Margot Wallström som varit statsråd längst tid och som därför oftast tjänstgjort som statsministerns ställföreträdare. (Se artikeln <http://www.dn.se/nyheter/sverige/s-krav-romson-far-inte-ersatta-lofven/> i Dagens Nyheter den 18 juli.)

Dessa uppgifter överraskade nog många, med tanke på att regeringen har ett statsråd som har omnämnts som vice statsminister, nämligen Åsa Romson. Titeln vice statsminister förekommer visserligen inte i regeringsformen, men när den har använts har det – i såväl socialdemokratiska som borgerliga regeringar – varit som en benämning på den person som statsministern utsett till sin ställföreträdare med stöd av RF 6 kap 10 § 1 meningen. En sådan begreppsanvändning stämmer också överens med betydelsen av ordet ”vice”, som kommer från latinet och där har innebörden ”i stället för”. I Svenska Akademiens ordlista anges ”ställföreträdande” som förklaring till ordet ”vice”. Vanligen används som bekant förledet ”vice” för att beteckna en person som kan träda in i stället för ordinarie befattningshavare (t.ex. vice ordförande, vice talman, vicepresident).

Övriga ministertitlar – utbildningsminister, försvarsminister, miljöminister etc – förekommer inte heller i RF, men används på ett vedertaget och logiskt sätt för att beteckna statsrådet och chefen för Utbildningsdepartementet, statsrådet och chefen för Försvarsdepartementet, statsrådet och chefen för Miljödepartementet etc.

I den nämnda DN-artikeln anförs: *”Men när Socialdemokraterna och Miljöpartiet förhandlade om regeringsposterna i höstas kom partierna överens om att Åsa Romsons ... titel som vice statsminister enbart är representativ”*.

Det har dock aldrig kommunicerats till svenska folket att statsministern har ändrat den vedertagna och språkligt sett rimliga innebörden av titeln vice statsminister på ett sätt som innebär att titeln inte alls betecknar någon som träder in i statsministerns ställe. I stället tycks de flesta – inklusive ett antal ledamöter av Miljöpartiets riksdagsgrupp – ha utgått ifrån att Åsa Romson är statsministerns särskilda ställföreträdare på samma sätt som Ingvar Carlsson var Olof Palmes ställföreträdare, Bengt Westerberg var Carl Bildts ställföreträdare och först Maud Olofsson och sedan Jan Björklund var Fredrik Reinfeldts ställföreträdare.

Det framstår därför som om statsministern och regeringen har velat ge sken av att Åsa Romson är statsministerns ställföreträdare, trots att socialdemokraterna inte verkar ha haft någon tanke på att under några som helst omständigheter ge en miljöpartist chansen att leda regeringsarbetet, inte ens för ett ögonblick.

Man kan ställa sig frågan på vilken grund statsministern och andra betecknar Åsa Romson som vice statsminister, eftersom det inte tycks finnas något formellt beslut som ger henne uppgifter som motiverar en sådan begreppsanvändning. Ministertitlarna och deras innebörd är som tidigare nämnts inte formellt reglerade i RF, men det innebär rimligen inte att det skulle vara lämpligt att statsministern började kalla statsrådet och chefen för Utbildningsdepartementet för försvarsminister – eftersom statsrådet och chefen för Utbildningsdepartementet inte har någon av de funktioner som enligt vedertagen uppfattning utövas av det statsråd som kallas försvarsminister.

Också vid internationella kontakter kan Åsa Romsons tomma titel ge upphov till missförstånd. På engelska översätts "vice statsminister" med "deputy Prime Minister", medan den som tillfälligt upprätthåller en befattning utan att normalt inneha den benämns "acting". Den som i internationella sammanhang kallar sig deputy Prime Minister framstår tydligt som den person som träder in i premiärministerns ställe, när premiärministern har förhinder. Hur ska företrädare för andra länder veta att de i Stefan Löfvens frånvaro inte ska vända sig till Åsa Romson (som är "deputy Prime Minister") utan till Margot Wallström (som är "acting Prime Minister")?

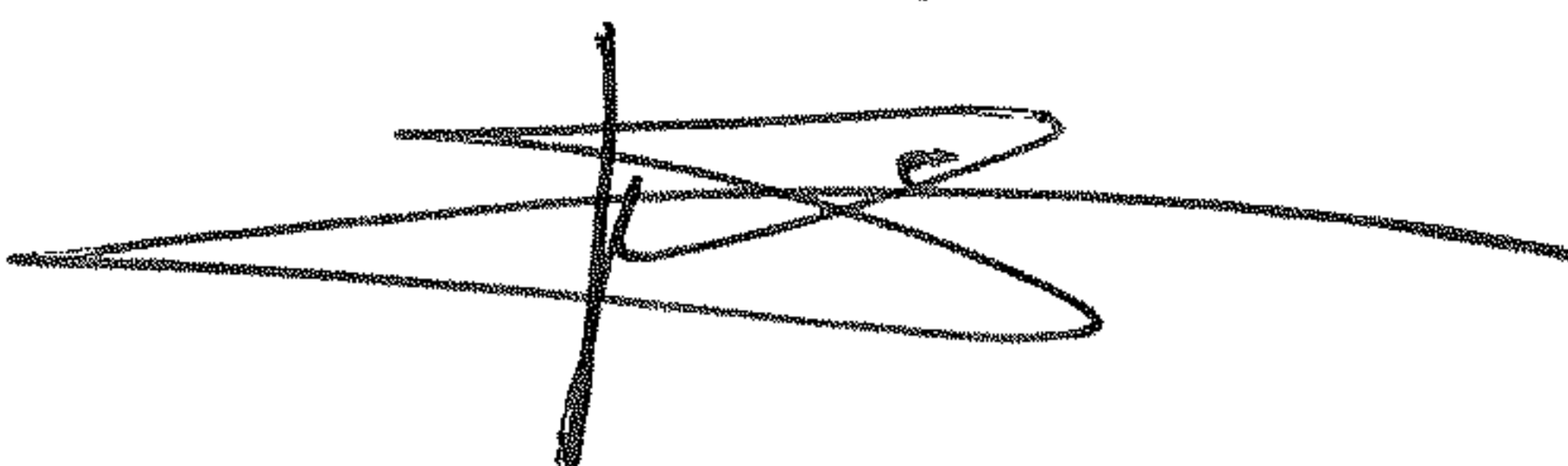
Man frågar sig även vad det betyder att titeln är "representativ". Möjligen ska det tolkas som att "vice statsministern" ska kunna medverka i statsministerns ställe vid t.ex. statsbesök och andra officiella sammanhang, där ingen form av beslutsfattande förekommer. Eftersom statsministern inte utsett "vice statsministern" till sin särskilda ställföreträdare är det dock svårt att se att "vice statsministern" har något formellt mandat – som är mer långtgående än det vilket statsråd som helst har – att agera i statsministerns ställe i något sammanhang. Statsministern kan självfallet be vilket statsråd som helst att företräda regeringen i representativa sammanhang.

Vid konstitutionsutskottets senaste granskning av statsrådets ämbetsutövning och regeringsärendenas handläggning framförde KU kritiska kommentarer i en rad ärenden, där regeringen och olika statsråd inte levt upp till de formella krav som ställs på regeringsarbetet och hur regeringsmakten ska utövas. I fallet med "vice statsministern" som inte är statsministerns ställföreträdare tycks statsministern och regeringen åter ha tänjt på gränserna för vad som är formellt korrekt och lämpligt.

Mot bakgrund av det ovanstående ber jag konstitutionsutskottet granska det faktum att Åsa Romson kallas vice statsminister och då bland annat följande frågor:

- På vilken grund benämns Åsa Romson "vice statsminister"?
- Varför tydliggjordes det inte för allmänheten redan när regeringen tillträdde att Åsa Romson inte är statsministerns särskilda ställföreträdare, trots att hon benämns "vice statsminister"?
- Varför har inte Åsa Romson utsetts till statsministerns ställföreträdare med stöd av RF 6 kap. 10 § 1 meningen?
- Finns det fler statsrättsliga begrepp utöver "vice statsminister" som statsministern har gett en annan innebörd än den vedertagna?

Ubbhult den 20 juli 2015

Jan Ericson
Riksdagsledamot (M)